

การวิเคราะห์แผนงานตามตัวบ่งชี้ และเกณฑ์มาตรฐานของการตรวจประเมินคุณภาพภายใน จากคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของสกอ. และ ตบช.เพิ่มเติม มจร

วิเคราะห์ข้อมูล : เขมกร อุสาห์ดี

นักวิชาการศึกษาคำานาญการ

กลุ่มงานวิจัยและคุณภาพการศึกษา สำนักวิชาการวิทยาเขตสุรินทร์

การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality assurance)

การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality assurance) หมายถึง การประเมินผลและการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุม ตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่า สถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล (กฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑)

การประกันคุณภาพภายใน (Internal Quality Assurance : IQA) หมายถึง การประเมินผล และการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษา นั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

การประกันคุณภาพภายนอก (External Quality Assurance : EQA) หมายถึง การประเมินผล และการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองเพื่อเป็นการประกัน คุณภาพ และให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

การตรวจประเมินคุณภาพภายใน Internal Quality Audit : IQA

การตรวจประเมินคุณภาพภายใน หมายถึง การตรวจสอบว่าการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบันมี ประสิทธิภาพและได้สอดคล้องกับข้อกำหนดของระบบบริหารจัดการคุณภาพหรือไม่ มีจุดบกพร่องในเรื่องใด เพื่อ หาทางแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานต่อไป การตรวจสอบนี้ ต้องดำเนินการอย่างเป็น อิสระ มีความจริงใจในการวิพากษ์วิจารณ์ให้คำแนะนำ เพื่อให้การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบันเป็นไปตาม ข้อกำหนดและทราบข้อมูลจริงในการแก้ไขข้อบกพร่องต่อไป

แผนงานตามตัวบ่งชี้และเกณฑ์ของ IQA

ระดับหลักสูตร

ตัวบ่งชี้ประเภทกระบวนการที่มีเกณฑ์การประเมินเป็น Rubric score ต้องมีการดำเนินงานตามวงจร คุณภาพ PDCA ตามเกณฑ์ ระดับ ๔ และ ๕ คะแนน จำนวน ๗ ตัวบ่งชี้ คือ

ตัวบ่งชี้ ๓.๑ การรับนิสิต

ตัวบ่งชี้ ๓.๒ การส่งเสริมและพัฒนานิสิต

ตัวบ่งชี้ ๔.๑ การบริหารและการพัฒนาอาจารย์

ตัวบ่งชี้ ๕.๑ สาระของรายวิชาในหลักสูตร

ตัวบ่งชี้ ๕.๒ การวางระบบผู้สอนและกระบวนการจัดการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ ๕.๓ การประเมินผู้เรียน

ตัวบ่งชี้ ๖.๑ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

แผน (Plan) ทุกตัวบ่งชี้ ต้องกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี

ระดับวิทยาเขต

องค์ประกอบที่ ๑ การผลิตบัณฑิต

ตัวบ่งชี้ ๑.๖ กิจกรรมนิสิตระดับปริญญาตรี

เกณฑ์ข้อ ๑ จัดทำแผนการจัดกิจกรรมพัฒนานิสิตในภาพรวมของวิทยาเขต โดยให้นิสิตมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนและการจัดกิจกรรม

๑. แผนการจัดกิจกรรมพัฒนานิสิต

องค์ประกอบที่ ๒ การวิจัย

ตัวบ่งชี้ ๒.๑ ระบบและกลไกการบริหารและพัฒนางานวิจัย หรืองานสร้างสรรค์

คำอธิบายตัวบ่งชี้ สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการบริหารจัดการงานวิจัยงานสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพโดยมีแนวทางการดำเนินงานที่เป็นระบบและกลไกส่งเสริมสนับสนุนครบถ้วนเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามแผนที่กำหนดไว้

๒. แผนงานการวิจัย

องค์ประกอบที่ ๓ การบริการวิชาการ

ตัวบ่งชี้ ๓.๑ การบริการวิชาการแก่สังคม

เกณฑ์ข้อ ๑ จัดทำแผนบริการวิชาการประจำปีที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จในระดับแผนและโครงการบริการวิชาการแก่สังคมและเสนอกรรมการประจำคณะ วิทยาเขต หรือวิทยาลัย เพื่อพิจารณาอนุมัติ

๓. แผนงานบริการวิชาการ

องค์ประกอบที่ ๔ การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

ตัวบ่งชี้ ๔.๑ ระบบและกลไกการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

เกณฑ์ข้อ ๒ จัดทำแผนด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผน รวมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน

๔. แผนงานทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่ ๕ การบริหารจัดการ

ตัวบ่งชี้ ๕.๑ การบริหารของคณะเพื่อกำกับติดตามผลลัพธ์ตาม พันธกิจ กลุ่มสถาบัน และเอกลักษณ์ของคณะ

เกณฑ์ข้อ ๑ พัฒนาแผนกลยุทธ์จากผลการวิเคราะห์ SWOT โดยเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ของคณะ วิทยาเขต หรือวิทยาลัย และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของคณะ วิทยาเขตหรือวิทยาลัย มหาวิทยาลัย รวมทั้งสอดคล้องกับกลุ่มสถาบันและเอกลักษณ์ของคณะ วิทยาเขตหรือวิทยาลัย และพัฒนาไปสู่แผนกลยุทธ์ทางการเงินและแผนปฏิบัติการประจำปีตามกรอบเวลา เพื่อให้บรรลุผลตามตัวบ่งชี้และเป้าหมายของแผนกลยุทธ์และเสนอผู้บริหารระดับมหาวิทยาลัยเพื่อพิจารณาอนุมัติ

๕. แผนกลยุทธ์ / แผนพัฒนาวิทยาเขต

๖. แผนกลยุทธ์ทางการเงิน

๗. แผนปฏิบัติการประจำปี

เกณฑ์ข้อ ๓ ดำเนินงานตามแผนบริหารความเสี่ยง ที่เป็นผลจากการวิเคราะห์และระบุปัจจัยเสี่ยงที่เกิดจากปัจจัยภายนอก หรือปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามพันธกิจของคณะ วิทยาเขตหรือวิทยาลัย และให้ระดับความเสี่ยงลดลงจากเดิม

๘. แผนบริหารความเสี่ยง

เกณฑ์ข้อ ๕. ค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีจากความรู้ทั้งที่มีอยู่ในตัวบุคคล ทักษะของผู้มีประสบการณ์ตรง และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ตามประเด็นความรู้ อย่างน้อยครอบคลุมพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิตและด้านการวิจัย จัดเก็บอย่างเป็นระบบโดยเผยแพร่ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรและนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานจริง

๙. แผนการจัดการความรู้ (KM)

เกณฑ์ข้อ ๖ การกำกับติดตามผลการดำเนินงานตามแผนการบริหารและแผนพัฒนาบุคลากรสายวิชาการ และสายสนับสนุน

๑๐. แผนการบริหารบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน

๑๑. แผนพัฒนาบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน

เกณฑ์ข้อ ๗ ดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามระบบและกลไกที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพันธกิจและพัฒนาการของคณะ วิทยาเขตหรือวิทยาลัย ที่ได้ปรับให้การดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานคณะ วิทยาเขตหรือวิทยาลัย ตามปกติที่ประกอบด้วย การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ

๑๒. แผนกิจกรรมการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ตามตัวบ่งชี้

๑๓. แผนพัฒนาคุณภาพ (Improvement Plan) จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน

สรุปแผนงานตามตัวบ่งชี้และเกณฑ์ของ IQA

๑. แผนการจัดโครงการ/กิจกรรมพัฒนานิสิต

๒. แผนงานวิจัย

๓. แผนงานบริการวิชาการ

๔. แผนงานทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม

๕. แผนพัฒนาวิทยาเขต ระยะ ๕ ปี

๖. แผนกลยุทธ์ทางการเงิน

๗. แผนปฏิบัติการประจำปี

๘. แผนบริหารความเสี่ยง

๙. แผนการจัดการความรู้ (KM)

๑๐. แผนการบริหารบุคลากรสายวิชาการ และสายสนับสนุน ระยะ ๕ ปี

๑๑. แผนพัฒนาบุคลากรสายวิชาการ และสายสนับสนุน ประจำปีการศึกษา

๑๒. แผนกิจกรรมการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ตามตัวบ่งชี้ ประจำปีการศึกษา

๑๓. แผนพัฒนาคุณภาพ (Improvement Plan) จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน ประจำปี การศึกษาที่ผ่านมา

แนวปฏิบัติในการจัดทำแผนต่างๆ

๑. แผนการจัดโครงการ/กิจกรรมพัฒนานิสิต

แนวปฏิบัติ

หน่วยงานระดับคณะหรือสถาบันมีการกำหนดแผนการส่งเสริม การจัดกิจกรรมของนักศึกษา ที่ชัดเจน นอกเหนือจากการพัฒนานักศึกษาผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรายวิชาในหลักสูตร ทั้งนี้กิจกรรมการพัฒนานักศึกษาจะมีทั้งที่จัดโดยสถาบัน หรือจัดโดยองค์กรนักศึกษา เพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะตามที่สถาบันกำหนด และสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิในแต่ละระดับการศึกษา

๒. แผนงานวิจัย

แนวปฏิบัติ

สถาบันหรือคณะวิชาควรวางแนวทาง ขั้นตอน และหลักเกณฑ์ ตลอดจนกำหนดหน่วยงาน บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบและมีงบประมาณสนับสนุนการบริหารงานวิจัยและงานสร้างสรรค์อย่างเพียงพอในการบริหาร ควรมีการวางแผน ตรวจสอบติดตาม ประเมินและปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอเพื่อบรรลุตามเป้าหมายของแผนการวิจัยของสถาบัน

๓. แผนงานบริการวิชาการ

แนวปฏิบัติ

การบริการวิชาการเป็นภารกิจหลักอีกอย่างหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา คณะควรคำนึงถึงกระบวนการในการให้บริการวิชาการแก่สังคม โดยศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายนำมาจัดทำแผนบริการวิชาการประจำปี ทั้งการบริการวิชาการที่ทำให้เกิดรายได้และการบริการวิชาการที่คณะจัดทำเพื่อสร้างประโยชน์แก่ชุมชน โดยมีการประเมินความสำเร็จของการบริการวิชาการ และนำมาจัดทำเป็นแผนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแก่นักศึกษาให้มีประสบการณ์จากสภาพจริงและนำมาใช้ประโยชน์จนเกิดผลลัพธ์ที่สร้างความพึงพอใจต่อชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

๔. แผนงานการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม

แนวปฏิบัติ

การทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมถือเป็นพันธกิจสำคัญประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมีระบบและกลไกการดำเนินงานด้านนี้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ โดยอาจมีจุดเน้นเฉพาะที่แตกต่างกันตามปรัชญา และธรรมชาติของแต่ละสถาบัน และมีการบูรณาการเข้ากับพันธกิจอื่นๆ โดยเฉพาะการผลิตบัณฑิต รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมที่ฟื้นฟู อนุรักษ์ สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ศิลปและวัฒนธรรม สร้างสรรค์ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นรากฐานการพัฒนาองค์ความรู้ที่ดีขึ้น

๕. แผนกลยุทธ์

แผนกลยุทธ์ หมายถึง แผนระยะยาวของสถาบันโดยทั่วไปมักใช้เวลา ๕ ปี เป็นแผนที่กำหนดทิศทาง การพัฒนาของสถาบัน แผนกลยุทธ์ประกอบไปด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและภัยคุกคาม กลยุทธ์ต่างๆ ของสถาบันควรครอบคลุมทุกภารกิจของสถาบัน มีการกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จของแต่ละกลยุทธ์และค่าเป้าหมายของตัวบ่งชี้เพื่อวัดระดับความสำเร็จของการดำเนินงานตามกลยุทธ์ โดยสถาบันนำแผนกลยุทธ์มาจัดทำแผนดำเนินงานหรือแผนปฏิบัติการประจำปี

๑. มีการพัฒนาแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับปรัชญาหรือปณิธานและนโยบายของสภาสถาบัน พระราชบัญญัติสถาบัน จุดเน้นของสถาบัน และแผนอุดมศึกษาระยะยาว รวมทั้งหลักการและมาตรฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยทำตารางวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่าปรัชญาหรือปณิธานและนโยบายของสภาสถาบันและกลยุทธ์สอดคล้องกันประเด็นใด อย่างไร หากมีประเด็นที่ไม่สอดคล้องควรพิจารณาปรับแก้ให้สอดคล้อง

๒. มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนกลยุทธ์ (strategy) เพื่อนำสถาบันไปสู่ความสำเร็จที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ (vision) พันธกิจ (mission) เป้าประสงค์ (goal) และวัตถุประสงค์ (objective) คณะกรรมการควรวิเคราะห์จุดแข็ง (strength) จุดอ่อน (weakness) โอกาส (opportunity) และภัยคุกคาม (threat) เพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกภารกิจของสถาบัน อันได้แก่ การเรียนการสอน การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม วิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ที่สถาบันกำหนดควรผ่านการประชาพิจารณ์ร่วมกันจากทั้งผู้บริหาร อาจารย์และเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เกิดการยอมรับของทุกฝ่าย อันจะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามความมุ่งหวังของสถาบัน และได้รับความเห็นชอบจากสภาสถาบัน

๖. แผนกลยุทธ์ทางการเงิน

แนวปฏิบัติ

๑. แผนกลยุทธ์ทางการเงินเป็นแผนที่แสดงให้เห็นถึงแหล่งที่มาและแหล่งใช้ไปของเงินที่ต้องใช้ในการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์

๒. สถาบันควรตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่ดำเนินการวิเคราะห์ทรัพยากรที่ต้องใช้ในการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ของสถาบัน และทำการประเมินมูลค่าของทรัพยากรที่ต้องใช้ซึ่งจะเป็นงบประมาณในการดำเนินการตามแผน และ กำหนดแหล่งที่มาของงบประมาณดังกล่าวซึ่งอาจจะเป็นงบประมาณแผ่นดิน เงินรายได้สถาบัน เงินบริจาค หรือสถาบันจะต้องจัดให้มีการระดมทุนจากแหล่งทุนต่าง ก่อนที่จะนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดทำงบประมาณประจำปีตามแหล่งงบประมาณนั้นๆ

๗. แผนปฏิบัติการประจำปี

แผนปฏิบัติการประจำปี หมายถึง แผนระยะสั้นที่มีระยะเวลาในการดำเนินงานภายใน ๑ ปี เป็นแผนที่ถ่ายทอดแผนกลยุทธ์ลงสู่ภาคปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานจริงตามกลยุทธ์ ประกอบด้วย โครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่จะต้องดำเนินการในปีนั้นๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนกลยุทธ์ ตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการหรือกิจกรรม ค่าเป้าหมายของตัวบ่งชี้เหล่านั้นรวมทั้งมีการระบุผู้รับผิดชอบหลักหรือหัวหน้าโครงการ งบประมาณในการดำเนินการรายละเอียดและทรัพยากรที่ต้องใช้ในการดำเนินโครงการที่ชัดเจน

แนวปฏิบัติ

๑. มีการจัดทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategic map) เพื่อช่วยในการแปลงแผนกลยุทธ์ไปสู่แผนปฏิบัติการตามกระบวนการของ Balance scorecard

๒. มีการจัดทำรายงานผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแผนกลยุทธ์กับแผนปฏิบัติการประจำปีทั้ง ๔ พันธกิจ คือ ด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

๘. แผนบริหารความเสี่ยง

แนวปฏิบัติ

๑. จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงเพื่อการบรรลุเป้าหมาย โดยต้องกำหนดมาตรการหรือแผนปฏิบัติการที่จะสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับบุคลากรในสถาบัน และดำเนินการแก้ไขลด หรือป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

๒. สร้างมาตรการควบคุมความเสี่ยงโดยใช้เทคนิค ๔ T คือ Take การยอมรับความเสี่ยง Treat การลดหรือควบคุมความเสี่ยง Transfer การโอนหรือกระจายความเสี่ยง และ Terminate การหยุดหรือหลีกเลี่ยงความเสี่ยง เพื่อลดมูลเหตุของแต่ละโอกาสที่สถาบันจะเกิดความเสียหาย (ทั้งในรูปแบบของตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน เช่น ชื่อเสียง การฟ้องร้องจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลหรือความคุ้มค่า คุณค่า)

๙. แผนการจัดการความรู้ (KM)

๑๐. แผนการบริหารบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน

๑๑. แผนพัฒนาบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน

แนวปฏิบัติ

ข้อมูลที่ควรพิจารณาประกอบการวางแผนการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลควรครอบคลุมข้อมูลสำคัญดังต่อไปนี้

๑. ข้อมูลอัตรากำลังของบุคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนในปัจจุบันรวมทั้งที่ความต้องการในอนาคตอย่างน้อย ๕ ปีข้างหน้า

๒. ข้อมูลจากการสำรวจความต้องการในการอบรม (training needs) ของบุคลากรทั้งสายวิชาการและสายสนับสนุน

๓. ข้อมูลป้อนกลับของผลการปฏิบัติงานและผลการพัฒนาตามเส้นทางความก้าวหน้าของสายงานในรอบปีที่ผ่านมา

๔. ข้อมูลในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนด้านทรัพยากรมนุษย์ว่ามีประเด็นใดบ้างที่ควรมีการวางแผน

๑๒. แผนกิจกรรมการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ตามตัวบ่งชี้

๑๓. แผนพัฒนาคุณภาพ (Improvement Plan) จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน แนวปฏิบัติ

ระบบประกันคุณภาพที่นำมาใช้ต้องเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ดำเนินการเป็นประจำ โดยเริ่มจากการวางแผน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบ ประเมินและการปรับปรุงพัฒนาเพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจบรรลุเป้าประสงค์และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง